

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات عربی

عنوان:

بررسی ادبیات شعری شعوبیه در سده های ۲ و ۳ هجری

پژوهشگر:

محمد گنجی

استاد راهنما:

دکتر جمیل جعفری

استاد مشاور:

دکتر عبدالله رسول نژاد

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

شهریور ماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع

این پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

*** تعهد نامه ***

اینجانب محمد گنجی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه کردستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه زبان و ادبیات عربی تعهد می نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از جایی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید بوده است.

با تقدیم احترام

محمد گنجی

۱۳۸۹/۶/۱۵

دانشگاه کردستان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات عربی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

عنوان:

بررسی ادبیات شعری شعوبیه در سده های ۲ و ۳ هجری

پژوهشگر:

محمد گنجی

در تاریخ توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و با نمره
و درجه به تصویب رسید.

<u>امضاء</u>	<u>مرتبۀ علمی</u>	<u>نام و نام خانوادگی</u>	<u>هیات داوران</u>
	استادیار	دکتر جمیل جعفری	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر عبدالله رسول نژاد	۲- استاد مشاور
	استادیار	دکتر محمد شرف بیانی	۳- استاد داور خارجی
	استادیار	دکتر حسن سرباز	۴- استاد داور داخلی

مهر و امضاء معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده:

دکتر جمال محمدی

مهر و امضاء گروه:

دکتر محمد رضا عزیزی پور

تقدیم به پدر و

مادر و همسر

از تمامی استادان گروه زبان و ادبیات عربی تشکر می‌گردد که با
راهنمایی‌های دلسوزانه خود مرا در این پایان‌نامه راهنمایی کردند و نیز
از تمامی دوستان و آشنایانی که به نحوی مرا در انجام این امر مهم یاری
نمودند سپاسگذاری می‌نمایم.

چکیده

با خاتمه فتوحات اسلام جنگ مادی اعراب تقریباً پایان یافت، لیکن جنگ معنوی میان زبان، ادب و نظامهای اجتماعی آن قوم با ملل مغلوب درگرفت و ممالک اسلامی صحنه فراخ این نبرد شد. امیال و آرزوها نیز با هم درتصادم و کشمکش بودند. با اینکه مسئله ی وحدت اسلامی یا همسازگرایی از ارزشهایی اساسی بود که نقش عظیمی در روابط جامعه اسلامی و دوام آن داشت، با این حال در عصر اموی و عباسی شاهد یک سلسله جریانهای فکری مخالف میان برخی از اعراب و ایرانیان می باشیم که از آن به تفکر شعوبی تعبیر می شود، به گونه ای که رشد فزاینده این جریان در این برهه در قالب بهره گیری از دستاویزهای قومی و مذهبی به منظور تحکیم سیادت و مشروعیت دادن به حاکمیت موجود یا برای جبران مقبولیت از دست رفته مشاهده می شود. در این جستار به بررسی ماهیت این کشمکش ها و دامنه توسعه آن در شعر عربی سده ۲-۳ پرداخته شده است و امید است که گام مؤثری در تبیین پاره ای از واقعتهای تاریخی و ادبی این دوره ی زمانی باشد.

واژگان کلیدی: شعوبیه، شعر عربی، عصر عباسی، عصر اموی، ادبیات عربی

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق
۲	(۱-۱) مقدمه
۳	(۲-۱) طرح مسأله
۳	(۳-۱) پیشینه تحقیق
۷	(۴-۱) ضرورت انجام تحقیق
۸	(۵-۱) اهداف تحقیق
۸	(۶-۱) شیوه انجام تحقیق
۸	(۷-۱) جامعه آماری
۱۰	فصل دوم: تاریخ شعوبیه
	(۱-۲) بررسی تاریخچه پیدایش تفکر
۱۱	شعوبیه
۱۱	(۱-۱-۲) تقابل اعراب و ایرانیان
۱۴	(۲-۱-۲) شکل گیری تفکر شعوبیه
۱۷	(۳-۱-۲) حوزه های فعالیت شعوبیان
۱۸	(۴-۱-۲) سرانجام نهضت شعوبیه
۲۰	فصل سوم: تجزیه و تحلیل
۲۱	(۱-۳) بررسی ادبیات شعوبیه
۲۱	(۱-۱-۳) شعر شعوبیه
۲۵	(۲-۱-۳) شاخصه های شعر شعوبیه
۲۵	(۱) خراسان
۳۰	(۲) فخر
۳۷	(۳) توجه به فرهنگ ایرانی
۴۱	(۴) مقایسه بین فرهنگ ایرانی و عربی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۸ (۵) زندقه
۵۳ (۶) طعنه به عرب
۵۸ (۷) باورها و عقاید
 (۳-۱-۳) تحولات متأثر از انگیزه های
۶۴ شعوبی در شعر عربی
۶۵ (۱) خمريات
۶۹ (۲) شعوبیان و قصیده عربی
۷۲ (۳) شعوبیه و انتحال
۷۸ فصل چهارم: نتیجه گیری
۸۱ خلاصه عربی
۹۱ فهرست منابع
۹۴ چکیده انگلیسی

فصل اول:

مقدمه و کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

آن چه در نیمه نخست سده ۸/ق ۲ م نمودار شد و از آن به جریان به اصطلاح میهن پرستانه "شعوبی" یاد می شود، در حقیقت نتیجه رفتار تعصب آمیز اعراب از یک سو و تمایلات قدرت طلبانه اشرافیت ایرانی و حس استقلال طلبی آنها از دیگر سو و بهره برداری سوء مخالفین اسلام از این دو پدیده می باشد. هواداران شعوبیه علیه فشارهای سیاسی و معنوی عربها مبارزه می کردند و برای احیای سنتهای ایرانی تلاش می کردند.

اگرچه آتش شعوبیت در بین ایرانیان از اواخر قرن چهارم هجری رو به خاموشی گرایید، با این حال از آن زمان همواره شعله هایی از زیر خاکستر آن آگاهانه یا ناآگاهانه از جانب عده ای مغرضانه یا بی غرض برانگیخته شده است و در سده اخیر شاهد برآمدن احساساتی نوپدید هستیم که محققان عرب و ایرانی از میان اسنادی ظاهراً شعوبی در سده های اولیه اسلامی به نسل جدید منتقل کرده اند و حاصل آن رویارویی و جبهه گیری ایرانی و عرب علیه یکدیگر بوده است.

براستی چه اتفاقی در این بین افتاده است که میان دو ملت همسایه و همکیش، خندقی چنین ژرف پدید آمده است که حتی دانشمندان و روشنفکران آنها نیز به صرف نام و نشان، مقابل هم قرار می گیرند، سخنان درست همدیگر را می آلاینند و از انصاف و عقل دور می شوند.

اکثر پیش قضاوتهای این افراد مستند به چند بیت شعر از اشعار شاعران شعوبی ایرانی می باشد. این عامل ما را بر آن داشت تا با بررسی اشعار شعوبی، بیهوده و بی اساس بودن این نزاعات را بنمایانیم.

این تحقیق که به بررسی ادبیات شعری شعوبیه پرداخته است از چهار فصل تشکیل شده است. فصل اول آن کلیات تحقیق می باشد شامل؛ مقدمه، طرح مسئله، سؤالات تحقیق، پیشینه و ضرورت تحقیق،

اهداف تحقیق، شیوه انجام تحقیق و بیان جامعه آماری. فصل دوم تاریخچه ای از پیدایش تفکر شعوبی و ذکر فعالیت‌های آنها در تقابل با اعراب و سرانجام آن و فصل سوم که به تجزیه و تحلیل ادبیات شعری شعوبیه در دو بخش شاخصه های شعری شعوبیه و تأثیرات برآمده از این تفکر در شعر عربی پرداخته شده است.

۱-۲) طرح مسئله

در زمان فرمانروایی امویان بر ایران رفتار قهرآلود و تحقیرآمیز عرب نژادان با ایرانیان سبب شد تا آنان را به نوعی به عصیان و قیام عقیدتی برانگیزاند. بدین ترتیب نهضتی بنام شعوبیه در بین ایرانیان بوجود آمد که در آغاز، مرام آن تساوی همه اقوام بود ولی اندکی بعد از این حد گذشت و قوم ایرانی و هر قوم دیگری را بر عرب برتر شمرد. نخستین شکل از اشکال جنبش شعوبیه شکل ادبی آن بود که رسالتش مبارزه فکری با برتری طلبی اعراب و تعصب نژادی آنها بود و بسیاری از اشعار تازی از تازی گویان ایرانی، محل طرح چنین طرز تفکری شد.^۱

اگر چه در دوره اموی به سبب رنگ عربی بارزی که در حکومت مروانی ها بود صدای شعوبیت نتوانست انعکاس وسیعی پیدا کند، اما با روی کار آمدن عباسیان که تکیه گاه عمده آنها موالی خراسان بود صدای شعوبی آهنگی رساتر یافت و حتی شعوبیه عصر توانستند رسالات و قطعاتی را در بیان آنچه "مثالب" و "مطاعن عرب" نامیده می شد تصنیف نمایند و ادب و شعر عربی تدریجاً تحت نفوذ فرهنگ ایرانی درآمد و در شعر شاعران نفحات تازه ای ورای آنچه در عهد اموی و جاهلی رسم بود پیدا شد.^۲

با بررسی آثار این شاعران و کسانی که درباره ادبیات شعوبیه تحقیق کرده اند تلاش می گردد به

سؤالات زیر پاسخ داده شود:

۱) شاخصه های شعر شوبیه کدامند؟

۲) شعر شعوبیه چه تأثیراتی را در ادب شعری عرب به همراه داشت؟

۱-۳) پیشینه تحقیق

^۱ ترابی، محمد، ۱۳۸۲، *نگاهی به تاریخ و ادبیات ایران*، تهران: ققنوس، ص ۳۷

^۲ زرین کوب، عبدالحسین، ۱۳۸۲، *تاریخ مردم ایران*، تهران: امیرکبیر، چاپ هشتم، صص ۷۴ و ۷۵

شعوبیه یکی از واقعیت‌های مهم تاریخ ایران می باشد که همواره محل اهتمام محققان بوده است. در میان آثاری که تا سال ۱۳۸۶ به زبان فارسی و عربی نگاشته شده است مقالات و کتاب های متعددی به این پدیده اختصاص یافته است که بیشتر به قلم اعراب، و چندی نیز کار محققان ایرانی بوده است. متأسفانه مطالب اکثر این آثار تکرار همدیگر هستند و به سختی می توان چیز جدیدی را از میان آنها بدست آورد. لذا ما در این جا فهرستی از آثاری که درخور ذکر است را همراه گزارش مختصری درباره آنها ارائه می دهیم:

(۱) الجذور التاريخية للشعبوية، عبدالعزيز الدوري، بيروت، دار الطليعة، ۱۹۸۰، ۱۰۴ ص: کتاب الدوري در آمد آثار بعدی نویسندگان عراقی در زمینه بحث از شعوبیه است. آن گونه که تقریباً همه آنها از آن استفاده کرده فصول کتاب الدوري عبارتند از: بدايات الشعبوية في العصر الاموي. در این بخش از بشار، زنداقه و غلات سخن گفته شده است. عنوان بعدی، تطور الشعبوية است که با عنوان خردتر آثار الدعوة العباسية آغاز گردیده است. عنوان بعدی شعوبية؛ اشراف العجم است که ضمن آن از برامکه، بنی سهل، طاهریان، امارات مستقل فارسی و افشین سخن گفته شده است. عنوان بعدی، شعوبية الادباء والکتاب است که ضمن آن از احیاء الثقافة الايرانية و همزمان تردید در ثقافة العربیه به دست کاتبان ایرانی بحث شده است. بحث بعد، الشعبوية في الحقل الديني است که از فرقه های متهم به زنداقه سخن به میان آمده است. عنوان بعد، مخطط الشعبوية الفكرية است که در آن نمونه هایی از نظم و نثر شعوبیان شناسانده شده است. برخورد اعراب با این گرایش تحت عنوان وجهة العرب مطرح شده است. در ادامه چند بحث کوتاه آمده که عبارتند از: موقف الشعبوية من القيم العربية الاسلامية، ذبول الشعبوية، نظرة شاملة الى الموضوع. ارجاعات کتاب اندک است و دوری بیشتر به تحلیل متکی است تا ارائه نص.

(۲) الزندقة والشعبوية في العصر العباسي الاول، حسين عطوان، ۲۱۶ص، بيروت، دارالجيل، ۱۹۹۲: این کتاب در دو بخش، یکی الزندقة في التاريخ ودوم الشعبوية في التاريخ، تنظیم شده است. مؤلف در بحث نسبتاً کوتاه خود، که متأثر از الجذور التاريخية عبدالعزيز الدوري است، به معنای شعوبیگری، دلایل پیدایش و رشد شعوبیه، تحقیر شعوبیه نسبت به عرب و تمجید آنها از ایرانیان پرداخته و در پایان از بشار و ابونواس یاد کرده است. و در آخر نیز چنین نتیجه گرفته که شعوبیگری حرکتی فرهنگی - تمدنی به هدف برتری بخشیدن ایرانیان بر اعراب است.

۳) الشعوبية حركة مضادة للإسلام والامة العربية، عبدالله سلوم السامرائي، ۲۱۰ص، بغداد، ۱۴۰۱: از نام کتاب آشکارا عربیگری مؤلف و پیوند دادن اسلام با قومیت عربی هویدا است. این اثر در چهار بخش اصلی به بحث از شعوبیه پرداخته و همه چیز را خلط کرده است. بخش نخست: اسباب قیام الحركة الشعوبية، بخش دوم: مظاهر الشعوبية، بخش سوم: اسالیب واهداف الحركة الشعوبية، بخش چهارم: موقف العرب من الشعوبية. در بحث از مظاهر الشعوبية، زندقه و شعوبیه به عنوان دو مفهوم برابر تصور شده و لذا این بخش به طور کامل به بحث از زندقه اختصاص یافته است. به نظر می رسد این اثر نیز تحت تأثیر فراوان قومیگری نوشته شده و با حاشیه روی های بیهوده، از مبحث اصلی و ارائه بحثهای دقیق به دور افتاده است. نویسنده به تفصیل از کتاب الجذور التاريخية الدوری استفاده کرده است.

۴) مظاهر الشعوبية فی الادب العربي حتى نهاية القرن الثالث الهجري، محمد نبيه حجاب، ۵۳۰ص، چاپ اول: قاهره، مكتبة نهضة مصر بالفجالة، ۱۹۶۱: این اثر از جمله آثار مفصلی است که به بحث از شعوبیه پرداخته و رساله دکترای مؤلف است. پر حجم شدن کتاب بدین دلیل است که مباحث حاشیه ای فراوانی در آن آمده است. به عنوان مثال از صفحه ۱۴ تا ۹۰ به تاریخ عرب جاهلی پرداخته است. در باب اول نیز که در مورد شعر شعوبیه است، به تفصیل درباره موالی سخن گفته شده است. سپس به بحث از شعرا و آثار آنها درباره شعوبیگری پرداخته که گاه به کلی از بحث به دور افتاده است و افرادی همچون یزید بن ضبه و حماد سابور را در شمار شعوبیه آورده که هیچ شهادتی بر این مطلب وجود ندارد. حجاب هر شاعری غیر عرب را که به نحوی شعری در فخر به قوم خود یا مخالفت با یکی از اعراب سروده، شعوبی معرفی می کند.

۵) الشعوبية وأثرها الاجتماعي والسياسي في الحياة الاسلامية في العصر العباسي الأول، زاهية قدوره، ۳۴۹ص، بيروت، المكتبة الاسلامي، ۱۴۰۸: باب اول کتاب شامل سه فصل است: فصل نخست این باب به بحث از کلمه شعوبیه و تعریف دقیق آن اختصاص یافته است. فصل دوم روابط ایرانیان و اعراب از پیش از اسلام تا زمان ظهور اسلام را بیان می کند. به نظر وی اسلام، عقیده مساوات را مطرح کرده و همه را برابر ساخته است. با فتوحات زمان خلفای نخستین، قوم عرب بر قوم فارس برتری یافت. عمر(رض) با اصرارش بر این که عرب را مبنای دولت اسلامی قرار داد، این تعادل را برهم زد و با قتل وی به دست یک ایرانی حرکت شعوبیه آغاز گردید. فصل سوم کتاب اشاره بدان دارد که شعوبیه زائیده تحقیر بنی امیه نسبت به ایرانیان است. عصبیت امویان سبب انگیزش شعوبیگری در میان ایرانیان شد و آنها را به

سمت مشارکت در شورشهای ضد دولتی کشاند. باب دوم کتاب نیز شامل سه فصل است. فصل نخست، آن است که پیروزی دولت عباسی پیروزی ایرانیان است، البته در یک مرحله؛ زیرا هنوز دولت عربی هویت عربی خود را تا حدود زیادی حفظ کرد. فصل دوم تطور شعوبیگری از (تسویه) به افراط در شعوبیگری است. فصل سوم چگونگی رشد زندقه گری در این مرحله در میان شعوبیه است. باب سوم کتاب درباره آثار اجتماعی جریان شعوبیه است. باب چهارم آثار سیاسی شعوبیه را در سه فصل بیان می کند. فصل نخست تأثیر سیاسی آن در خلافت فصل دوم تأثیر سیاسی آن در وزارت و فصل سوم در مناصب دیگر بررسی می کند.

۶) الشعوبية (فصل سوم کتاب ضحی الاسلام احمد امین، ج ۱، صص ۵۰-۸۰، مکتبه النهضة المصرية، بی تا): احمد امین از نخستین کسانی است که در دنیای عرب بحث از شعوبیه را مطرح کرد و به طور قطع می توان گفت که اکثر کسانی که در مورد شعوبیه مطالبی نوشته اند از گفته های او در این زمینه استفاده کرده اند و از آن الهام گرفته اند. به نظر وی سه گرایش در دنیای اسلام پدید آمد، نخست آنکه عرب را افضل امتهای می دانست، دوم آنکه همه را مساوی می دید و سوم آنکه عرب را تحقیر می کرد. احمد امین گروه دوم را سزاوار آن دانسته که شعوبی خوانده شوند. البته شعوبیان گروههای مختلفی در میان افراط و اعتدال هستند. وی پس از آن مروری بر ادبیات شعوبی و مؤلفات شعوبیان کرده است. این بحث با کوتاهی آن از بحثهای بالنسبه خوبی است که در این زمینه شده است.

۷) شعوبیه، ۱۴۳ص، جلال الدین همایی، به کوشش منوچهر قدسی، اصفهان، انتشارات صائب، ۱۳۶۳: این کتاب مجموعه چند مقاله مؤلف است که در سال دوم مجله مهر به چاپ رسیده است. نگرش حاکم بر این کتاب، جانبداری از حرکت شعوبیه و دفاع از اقدام آنها در بین سلطه و سیادت اعراب بر ایرانیان است. وی تحت تأثیر فجرالاسلام و ضحی الاسلام احمد امین به اهمیت این موضوع واقف شده و خواسته است تا کتابی مستقل در این باره بنگارد. در نگاه وی، اسلام از عرب تفکیک می شود، این امری است که عربهای قومگرا به هیچ روی حاضر به پذیرش آن نبوده اند. بحث مؤلف از موالی آغاز شده و به نهضتهای ایرانیان علیه سلطه اعراب می انجامد. وی از آثار ادبی شعوبیه یاد کرده و تقریباً می توان گفت که بیشتر آنچه را در متون درباره شعوبیه بوده، دیده است. کتاب مزبور از نظم منطقی برخوردار نیست.

۸) نهضت شعوبیه: جنبش ملی ایرانیان در برابر خلافت اموی و عباسی، ۳۹۰ص، حسینعلی ممتحن، چاپ سوم، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۸۵: مؤلف این اثر برای بحث اصلی خود مقدمات فراوانی آورده

است. ابتدا دین اسلام و مبادی آن، فتوحات اسلامی (تا صفحه ۱۱۳)، پس از آن بردگی و بحث از موالی (تا صفحه ۱۸۶) آورده شده و آنگاه فصل سیزدهم کتاب به بحث از کلمه شعوبیه و وجه اشتقاق از آن اختصاص یافته است. در ادامه از مظاهر شعوبیه، مشاهیر شعرای شعوبیه، مشاهیر مؤلفان شعوبیه، مشاهیر مخالفان شعوبیه، جعل حدیث توسط متعصبان عرب و شعوبیان، تأثیرات سیاسی نهضت شعوبیه و تأثیرات اجتماعی شعوبیه بحث شده است. این اثر با تفصیل تمام نوشته شده و تقریباً بیشتر آنچه در متون درباره شعوبیه وجود داشته در آن آمده است. نگرش حاکم بر کتاب دفاع از شعوبیانی است که اهل تسویه بوده و دین اسلام را پذیرفته اند. چنانکه از کتابنامه این کتاب برمی آید، مؤلف از آثار مستقلی که درباره شعوبیه نگاشته شده تنها الجذور التاريخيه للشعوبيه عبدالعزيز الدوری را دیده است.

۹) اسلام در ایران: شعوبیه، نهضت مقاومت ملی ایران علیه امویان و عباسیان، تألیف: د. ر. ناث، گلدزیه، ترجمه و تحقیق و تألیف محمد حسین عضدانلو، محمود افتخارزاده، ۴۹۸ص، ناشر: مؤسسه نشر میراث‌های تاریخی اسلام و ایران، ۱۳۷۱: این کتاب مجموعه ای از چند گفتار در باره حرکت شعوبیه است. در آغاز مقاله ای از دکتر ر. ناث ترجمه شده با عنوان اسلام در ایران که با بحث شعوبیه ارتباط غیر مستقیم دارد. در تعلیقات این مقاله بحثهایی در ارتباط با شعوبیگری و شیعه آمده و از ارتباط تشیع با ایران بحث شده است. مقاله دوم رساله ای است که گلدزیه درباره شعوبیه نوشته است. این مقاله از نخستین مقالاتی است که در زبانهای اروپایی در این باره نوشته شده است. در ادامه این رساله، رساله ای با عنوان شعوبیه، نهضت مقاومت ملی ایران علیه امویان و عباسیان از محمود افتخارزاده آمده که به بحث درباره افکار و اندیشه های شعوبیه و آثار ادبی و شعرای شعوبی مسلک پرداخته است. به طور کلی کتاب سودمندی است، اگرچه به دلیل آشفتگی در اظهارنظرها، پیدا کردن دیدگاههای منظم دشوار است، اما به نسبت بقیه آثار موجود در این زمینه تلاش بیشتری در آن دیده می شود و ما از آن بسیار بهره بردیم.

این آثار حاوی اطلاعات مفیدی در مورد جنبه های مختلف نهضت شعوبیه می باشد و در بررسی جنبه ادبی این نهضت به فعالیت‌های ادبی شعوبیان در شعر و نثر و آثاری که در این زمینه خلق کرده اند اشاره می گردد و نام شعراء و نویسندگان برجسته شعوبی شناسانده شده است.

۱-۴) ضرورت انجام تحقیق

بطور کلی آثاری که ادبیات شعوبیه را بررسی کرده اند تا حد قابل ملاحظه ای واقعیت ادبی این جنبش را نشان می دهند، اما وجود هاله ای از داوری ارزشی و قضاوت اعتقادی پیرامون آن سبب دور شدن بیشتر محققان از وظیفه اصلی خود و تبیین مسائل ادبی مربوط به این تفکر گشته است. از طرف دیگر همگی این آثار، شعوبیه را با همه جوانب آن بررسی کرده اند و در این میان در باره ادبیات شعری شعوبیه کار مستقلی صورت نگرفته است و در این زمینه هنوز پیچیدگیهای چندی دیده می شود:

(۱) هنوز شاعرانی شعوبی هستند، که از میدان دید محققان بیرون مانده اند و اکثرا به ذکر نام چند تن از آنان بسنده می کنند.

(۲) هنوز تعریف جامعی از ادب شعری شعوبی و شاخصه های آن صورت نگرفته است.

(۳) مطالب موجود در این زمینه پراکنده و جدا از هم می باشد.

(۴) شعر شعوبی از نقطه نظر ارزش آن در ادبیات عربی بررسی نشده است.

تحقیق حاضر با بررسی ادبیات شعری شعوبیه رفع این پیچیدگیها و انسجام بخشیدن به مطالب موجود در این زمینه را ضروری می داند.

۱-۵) اهداف تحقیق

الف) آشنایی با ادبیات شعری برآمده از تفکر شعوبی و شاخصه های اشعار شاعران آن.

ب) شناخت اهمیت شعر شعوبیه در معرفی تفکرات و ماهیت شعوبیه.

ج) اطلاع یافتن از آثاری که در پی به وجود آمدن این تفکر در ادب شعری عرب حاصل شد.

د) پی بردن به ریشه های روابط نامناسب ایرانی و عرب در روزگار معاصر.

۱-۶) شیوه انجام تحقیق

این تحقیق با استفاده از شیوه کتابخانه ای و فیش برداری انجام پذیرفته است

۱-۷) جامعه آماری تحقیق

مدارک تحقیق حاضر عبارت است از دیوانهای شعری شاعران شعوبی از جمله دیوان بشار، ابونواس، خرمی و یا شعرهای مندرج در زندگینامه هایی همچون: الاغانی از ابوالفرج اصفهانی، معجم الادباء از

یاقوت حموی، عقد الفرید از ابن عبد ربّه، زهر الآداب از الحصری، مروج الذهب از مسعودی و جز اینها
که در بردارنده اشعاری از شاعران شعوبی می باشند.